ACHIEVER -21

शैक्षणिक सत्र 2020–21

प्रश्न बैंक

(01 दिसंबर 2020 से.................)

कक्षा– 10वीं
विषय–संस्कृत
सेट–3

स्कूल शिक्षा विभाग धमतरी (छ0ग0)

DIRECTED BY
Shri J.P. MOURYA(IAS)
DISTT. – DHAMTARI

GUIDED BY
Shri MAYANK CHATURVEDI (IAS)
C.E.O. ZILA PANCHAYAT DHAMTARI

PRESENTED BY
Dr. RAJANI NELSON
D.E.O. DHAMTARI

प्रश्न पत्र **सेट–3**

कक्षा – दसवीं

विषय – संस्कृत

समय :– 3 घंटे पूर्णांक – 75

निर्देश :– (i)सर्वे प्रश्नाः समाधेया। (ii) उत्तर शुद्ध स्पष्ट च लिखत।

प्रश्न 01. निर्देशानुसारेण शब्द रूपं लिखत :– $(\frac{1}{2}\times4=2)$

शब्दरूपम् विभक्तिः वचनम्

(क) जनकाय

(ख) स्वम्

प्रश्न 02. सन्धि विच्छेद कृत्वा नाम लिखत् – $(\frac{1}{2}\times4=2)$

(क) वागीशः

(ख) कश्चित्

प्रश्न 03. प्रकृतिप्रल्यम पृथक–कुरूत् – $(\frac{1}{2}\times4=2)$

(क) खादित्वा

(ख) सामाजिकः

प्रश्न 04. निर्देशानुसारेण वाच्य परिवर्सन कुरूत् – $(\frac{1}{2}\times4=2)$

(क) सः मां पश्यति। (कर्मवाच्ये)

(ख) बालकैः हस्मते। (कर्मवाच्ये)

प्रश्न 05. अधोलिखितानां पढानां लकारः पुश्षः च लिखत् – $(\frac{1}{2}\times4=3)$

(क) कथयतु

(ख) भक्षयति

(ग) करिष्यसि

प्रश्न 06. विग्रहपढ्ानां सामासिक शब्दं लिखित्वा नाम लिखत – $(\frac{1}{2}\times6=3)$

(क) नगरस्म समीपम्

(ख) न स्वस्थः

(ग) त्रयाणां लोकानां समाहारः

प्रश्न 07. अधोलिखितानि वाभ्यानि संस्कृत भाषायां अनुवादं कुरवत (1×3=3)

(क) आपका नाम क्या है।

(ख) मैं संस्कृत पढ़ता हूॅ।

(ग) बालक हॅसता है।

प्रश्न 08. अधोलिखितं गघांश पठित्वा निर्देशानुसारेण उत्तराणि लिखत– (1×3=3)

' यत्र जीवः तत्र शिवः इति मंजस्य साधकः ग्यानूर्तिश्च स्वामी आत्मानंदः सदैव जनानां क्ल्याणार्थ समर्पितः आसीत् । ईदृशः सन्तः आसीत् यत् यस्त् घ्मेयवाभ्यं सर्वत्र प्रशंक्तिम आसीत्।

यथा–

'' परगुण परमाणून पव्रतीकृत्य नित्यम्।
निजहृदि विकसन्तः सन्ति सन्तः कियन्तः।
तस्य पितुः नाम धनीरामः मातुः नाम भाग्यवतीय आसीत।
तौ र्धपराणौ आस्ताम्। स्वामी आत्मानन्दस्य जन्म 06 अक्टूबर 1929 में वर्षे अभवत्।
सः 26 अगस्त 1989 तमे वर्षे निर्वाण प्राप्त ब्रम्हलीनश्चाभवत्। (1×3=3)

प्रश्नाः– (1) आत्मानन्दस्य पितु नाम किम्?
(2) आत्मानन्दस्य जन्म कदा अभवत्?
(3) आत्मानन्दस्य बाल्यकालस्य नाम किम आसीत्?

प्रश्न 09. कश्चत् निर्धनो जनः भूरि परिश्रम किच्चिद वित्तमपार्जितवान्। (1×3=3)

सः स्वपुत्र एकस्मिन महाविद्यालये प्रवेश क्षतुं सफलो जातः ।
तत्तनयः तजैव छात्रावासे निवसन् अध्ययने संलग्न समभूत। एकदा स पिता तनुजस्य सग्णतामाकर्ण्य व्याकुलो जातः। पुत्र द्रष्टु च प्रस्थितः ।
परमर्थकाशर्येत पीड़ित स बसयानं विहाय पढिातिरेव प्राचलत्।
पक्षतिक्रमेण संचलन सायं समये अप्यसौ गन्तव्याद दूरे आसीत् । निशान्धकारे प्रसृते विजने प्रदेशे पदयात्रा न भुभावहा। एवं विचार्य स पार्श्वस्थिते ग्रामे रात्रिनिवासं कर्तु कर्मचद गृहस्थमुपागतः । करूणापरों गृही तस्मै आश्रयं कश्चत चौरः गृहाभ्यन्तरं प्रविष्टः।

प्रश्न (क) निर्धनः जनः कथं वित्तम् उपार्जितवान ?
(ख) जनः किसर्थं पदातिः गच्छाति ?
(ग) प्रसृते निशान्धकारें स किम् अचिन्तयत ?

प्रश्न 10. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा निर्देशानुसारेण उत्तराणि लिखत – (3)

वायुनां शोधका वृक्षा रोगाणामपहारकाः ?
तस्माद् रोपणमेतेषा रक्षणं च हितावहम् ?

प्रश्न (क) वृक्षः केषां शोधकाः ?
(ख) के रोणाणामपहारकाः ?
(ग) अस्मित् श्लोकस्य अव्यय पदं लिखत् ?

प्रश्न 11. अधोलिखितं श्लोकस्य हिन्दी अनुवादं कुरूत – (3)

श्रुतेन श्रोतियों भक्ति तपसा विन्दते महत् ।
घृत्या द्वितीयवान्भवति राजन् बुद्धिमान्वृद्धसेवया ।।

प्रश्न 12. स्वपाठ्यपुस्तकात् चत्वारः सूभ्तयः लिखत में अस्मिन प्रश्नपत्रे न आगतवन्तः । [1×4=4]

प्रश्न 13(अ) दुर्लभमेतत् मानुषं जन्म पुरूषार्थचतुष्टस्य साधनम् । सर्वेषां कामानमाप्तिः धर्माचरणअच पुनः शरीरेणैव मानवः कर्तुशक्नोति। शरीरमेव आत्मनः निवासस्थानम् । मानवः स्वव्यिक्तित्वानुरूपेव निवासस्थानमिच्छति एवं हृयात्मनापि स्वस्थं शरीरमेवाभिलष्यते। केनचित उक्तम् अपि शरीरमाद्यं खलु धर्मसाधनम्।

प्रश्नाः

(i) मानुषं जन्म कस्य साधनम! ?
(ii) कैन मानवः धर्माचरणं कर्तुं शक्नोति! ?
(iii) मानवः कीदृशं शरीरम् एव अभिष्यते ?
(iv) आत्मनः निवासस्थानं किम् ?
(v) ' इच्छा इत्यर्थे अत्र कः शब्द प्रयुक्तः ?
(iv) मानवः अस्य किं क्रियापदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

प्रश्नाः 13(ब) भवतः अभिषेकः सिदारः अस्ति। भवतः शा.उ.मा.वि. अम्बिकापुरे पठति। अतः अवकाशाय स्वप्राचार्य प्रार्थनापत्र लिखत्। **[1+2+1=4]**

''अथवा''

कोष्ठाके प्रदात्तपदानां सहायतया पत्र पूरयत **[1/2×8=4]**

(मनीषा चन्द्राकरः श्रीमान, छात्रा, पत्रम् प्रेषणीयम् दृष्टम् प्रकाशितम् केतुम्)

सेवायाम्
प्रबंधकः महोदयः
चौखम्बाप्रकाशनम् आगरा

विषय :– पुस्तक प्रेषणार्थ।

मान्यवर ।

अहं दशम्याः कक्षायाः ....अस्मि । भवता '' अनुवद रत्नाकरः '' नामक पुस्तकं मया....................तत्पुस्तकम अहं इच्छामि। अतएव वी.पी.पी. द्वारा शीघ्रं............।

धन्यवादः

दिनांकः

भवदीया
नाम :–................
कक्षा दशमी.............

पत्रसङ् केसः शा.उ.माध्य.
विद्या.कवर्धा छत्तीगढम.

प्रश्नाः 14 अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत (कोअपि 4)

(क) अस्माकं कर्त्तत्यं किम् ?

(ख) बिलाायाः विवाहः केन सह अभवत् ?

(ग) तपः किं लक्षमण् ?

(घ) के के देशाः मङ्गलग्रहकक्षं प्राप्तवन्तः ?

(ड़) किं पर्वं आसन्न वर्तत् ?

प्रश्नाः 15 अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तराणि हिन्दीभाषयां लिखत (कोअपि 4)

(क) परसू कुत्र मत्स्याखेटं अकरोत् ?

(ख) वृक्षाः प्राणिनां कयं उपकुर्वन्ति ?

(ग) स्वामीविवेकानन्दः रायपुरे कति वर्ष व्यतीतवान् ?

(घ) वस्तुतः चौरः कः आसीत ?

(ड़) मङगलयानं कुतः विमुभ्तम् ?

प्रश्नाः 16 स्वपाठ्यपुस्तकात् द्वौ सुभाषितश्लोको लिखत यौ अस्मिन प्रश्नपत्रे न आगतवन्तौ। **[2/2+2=5]**

''अथवा''

अधोलिखितानां मज्जूषा आधृत्य श्लोक पूरयतु **[1×5=5]**

(सुखम, नास्ति, तपः नामसमं, विद्यासमं)

नास्ति ....चक्षुः नास्ति सत्यसम्..................।

नास्ति.................................दु.खं ....त्यागसमं सुखम।।

प्रश्नाः 17 अधोलिखितषु विषयेषु एकस्मिन विषये द्वादषवाभ्येषु निबंध रचानां कुरूत **[1/2+12=6]**

(क) महाकविः कालिदास :

(ख) कीटा (क्रिकेट)

(ग) मम् पदेश :

(ख) सदाचारः

प्रश्नाः 18 उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत – **[1×5=5]**

(1) ' कवीनाम' शब्दे..........................अस्ति। (एकवचनं / बहुवचनं)

(2) ' महत्म् शब्दे............................अस्ति। (द्वितीय विभक्ति / चतुर्थी विभक्ति)

(3) ' लिखन्तु पदे...........................अस्ति। (प्रथम पुरूष / उत्तम पुरूष)

(4) ' लभते पदे............................अस्ति। (लट्लकार / विधिलकार)

(5) ' सच्चरित्रः पदे............................अस्ति। (विसर्ग सन्धि / व्यजंन सन्धि)

उचितं विकल्प चित्वा लिखत् – **[1×5=5]**

(1) राष्ट्रीय –ताप विधुत केन्द्रमस्ति।
(क) बिलासपुरे (ख) रायगढ़े
(ग) रायपुरे (घ) कोरबा नगरें।

(2) ' परसू' नाम कैवर्त्यः जीविकोपार्जनार्थ कस्मात निर्गत :–
(क) गृहात (ख) लहरा इति ग्रामात्
(ग) विद्यालयात (घ) रतनपुरत।

(3) के प्रत्यङ्गैरूपकुर्वन्ति :–
(क) पशवः (ख) वृक्षाः
(ग) सन्ताः (घ) जनाः

(4) परमर्यकार्श्येन पीडितः पदातिरेव प्राचलत :–
(क) जनः (ख) मानवः
(ग) पुत्रः (घ) पिताः

(5) ' गत्वा' इत्यस्मिन शब्दे प्रत्यय अस्ति :–
(क) शत्: (ख) क्त्वा
(ग) शानच् (घ) क्तवतु

(स) उचित संबन्धं योजयत :– **[1×5=5]**

(1) लोकः आवृतः	(क) अधि (उपसर्ग)
(2) बंकिमवन्द्रः	(ख) विशत्यधिक शतम्
(3) 120	(ग) अज्ञानेन
(4) अधिक्षिपति	(घ) न्यायाधीशः
(5) मड़लयानस्य प्रवाहकः भागः सक्रियःअभवत्	(ड़) सार्धसप्तवाद ने

———000———